

УДК 373.5:81'243:371.3(477)

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-4\(224\)-102-108](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-4(224)-102-108)**СВИРИДЕНКО ІРИНА МИКОЛАЇВНА,**кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри германської філології та зарубіжної літератури,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна**Iryna Svyrydenko,**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of German Philology and Foreign Literature,
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine**E-mail:** sviridenkoin@gmail.com**ORCID iD:** <https://orcid.org/0000-0002-9186-4001>**КРАВЕЦЬ ОЛЕНА ЄВГЕНІВНА,**кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри англійської мови з методиками
викладання у дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна**Olena Kravets,**Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of the English Language and Primary ELT Methodology,
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine**E-mail:** elenakrawets@gmail.com**ORCID iD:** <https://orcid.org/0000-0002-2762-9787>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ОСНОВІ ІНТЕРАКТИВНОГО ПІДХОДУ В УМОВАХ НУШ

A Розглядається проблема формування іншомовної дискурсивної компетентності старшокласників у процесі вивчення іноземної мови. Обґрунтовано доцільність інтерактивного підходу як ефективного засобу розвитку комунікативних умінь учнів, що сприяє глибокому опануванню навчального матеріалу. Проаналізовано особливості розроблених креативно-конструктивних вправ, спрямованих на активізацію мовленнєвої діяльності, та окреслено етапи їхнього впровадження. Представлені результати експериментального впровадження підтвердили результативність інтерактивного підходу в контексті Нової української школи. У подальших дослідженнях планується вдосконалення моделі розвитку дискурсивної компетентності з використанням сучасних освітніх технологій.

Ключові слова: дискурсивна компетентність; інтерактивний підхід; креативно-конструктивні вправи; старшокласники; іноземна мова; комунікативні вміння; Нова українська школа

PECULIARITIES OF FORMING FOREIGN LANGUAGE DISCOURSE COMPETENCE IN SENIOR STUDENTS THROUGH AN INTERACTIVE APPROACH IN THE CONTEXT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

S The article examines the development of foreign language discourse competence among high school students in the framework of foreign language education. The study substantiates the relevance and effectiveness of the interactive approach as a potent tool for enhancing students' communicative abilities and promoting a deeper, more meaningful assimilation of the learning content. Particular attention is devoted to creatively constructive exercises designed to activate students' speech production and active engagement. The article outlines the key stages of implementing these exercises in classroom settings and proposes a methodological framework adaptable to various educational environments. The presented experimental results demonstrate the positive impact of interactive teaching methods, which align with the pedagogical principles of the New Ukrainian School. The findings underscore that interactive techniques not only enhance language proficiency but also contribute to the broader educational objective of cultivating competent and confident communicators. Future research will focus on refining the model for developing discourse competence through the integration of modern educational technologies to foster a sustainable, innovative learning environment responsive to the demands of contemporary education.

Keywords: discourse competence; interactive approach; creative-constructive exercises; high school students; German language; communicative skills; New Ukrainian School

Актуальність проблеми. Сучасний освітній процес спрямований на підготовку особистості до життя в умовах глобалізованого інформаційного суспільства. Одним із ключових складників такої підготовки є опанування іноземних мов і культур, що сприяє розширенню світогляду учнів, глибокому усвідомленню культурного різноманіття світу та формуванню толерантності й взаєморозуміння між народами. Інноваційні технології стали невід'ємною

частиною освітнього процесу, змінюючи традиційні підходи до навчання і відкриваючи нові можливості для розвитку компетентностей учнів. У цьому контексті особливого значення набуває реформа Нової української школи (НУШ), що є стратегічною ініціативою Міністерства освіти і науки України. Її мета – створити таке освітнє середовище, у якому навчання стане цікавим, мотивуючим і спрямованим не лише на здобуття знань, а й на розвиток умінь застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях.

Розширення НУШ на рівень профільної середньої освіти (старша школа) заплановано з 1 вересня 2027 року, що стане наступним важливим кроком у реформуванні національної системи освіти та її адаптації до сучасних викликів. Згідно з вимогами Нової української школи, система освіти і виховання повинна спрямовуватися на формування особистості, яка має розвинене мислення для вирішення проблем, є толерантною та культурною, бере на себе соціальну відповідальність, готова до співпраці з іншими, володіє достатньою кількістю знань для створення текстів як усно, так і письмово та має розвинену дискурсивну культуру [12]. Сам процес вивчення іноземної мови базується на Концепції навчання і спрямований на розвиток особистості учня, який може й бажає брати участь у міжкультурній комунікації, орієнтується в культурі інших країн і здатний самостійно вдосконалювати свої навички в майбутньому [7].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідження дискурсивної компетентності та дискурсивних стратегій є предметом уваги зарубіжних та українських учених, як-от: M. Swain, M. Canale, S. Moirand, Н. Головіна, О. Кучеренко. Зокрема, вчені Ф. Бацевич, А. Буднік, О. Кучерява, О. Ізмайлова, V. Cheeranach, J. Lefsted, G. Weiter досліджували поняття «дискурсивні вміння».

О. Кучерява та А. Буднік трактують дискурсивні вміння як здатність особистості, спираючись на набутий досвід і знання, організовувати, ініціювати та адекватно сприймати мовлення відповідно до конкретної комунікативної ситуації, а також розуміти різні види дискурсів для досягнення ефективної комунікації [4; 5].

А. Маркова визначає дискурсивні вміння як здатність планувати висловлювання – від задуму до мовного оформлення – з урахуванням співрозмовника та його потенційних реакцій, а також передбачати змінні умови спілкування [9, с. 82].

У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, дискурсивні вміння розглядаються як уміння контролювати логічне складання речень із погляду: теми або реми, відомого чи невідомого, причини та наслідків природної зв'язності, а також здатності будувати і керувати мовленням у плані: тематичної організації, зв'язності, логічної послідовності, стилю та реєстру [14, с. 120].

На думку Н. Горобченко, дискурсивні вміння означають спроможність аналізувати конкретну ситуацію спілкування, правильно та швидко орієнтуючись в умовах спілкування; брати до уваги контекст комунікативної взаємодії; чітко розуміти та сприймати співрозмовника; проєктувати розмову згідно з обраним типом дискурсу, визначаючи зміст і засоби його передавання, доречно вживаючи невербальні засоби комунікації [8, с. 173].

Отже, дискурсивні вміння науковці трактують як практичні навички, що є необхідними для встановлення ефективних мовленнєвих контактів з іншими членами суспільства. Вони включають здатність аналізувати конкретні комунікативні ситуації, враховувати контекст взаємодії, чітко розуміти й адекватно сприймати співрозмовника, а також будувати спілкування відповідно до обраного типу дискурсу, визначаючи його зміст і засоби передавання, доречно використовуючи невербальні засоби комунікації. Попри те, що проблематика формування дискурсивної компетентності досліджується багатьма науковцями, питання розвитку іншомовної дискурсивної компетентності старшокласників на основі інтерактивного підходу в умовах Нової української школи залишається актуальним і потребує подальшого вивчення.

Метою статті є характеристика та теоретичне обґрунтування етапів формування іншомовної дискурсивної компетентності старшокласників із застосуванням інтерактивного підходу в контексті реалізації завдань НУШ.

Викладення основного матеріалу. Інтерактивний підхід, упроваджений у рамках концепції Нової української школи, спрямований на створення умов для діалогічної взаємодії, що забезпечує взаєморозуміння, спільну діяльність і колективне розв'язання завдань, важливих для кожного учасника освітнього процесу. Такий формат навчання сприяє побудові відкритого освітнього середовища, де кожен учень має можливість активно співпрацювати з однолітками та педагогами. У процесі діалогічного навчання учні розвивають ключові навички критичного мислення, що охоплюють уміння аналізувати складні ситуації на основі достовірних фактів, розглядати альтернативні погляди, приймати обґрунтовані рішення, брати участь у змістовних дискусіях та ефективно комунікувати. Цей підхід не лише стимулює інтелектуальний розвиток школярів, а й формує компетентності, необхідні для успішної соціалізації та майбутньої професійної діяльності.

Ефективність освітнього процесу в умовах сучасного динамічного суспільства визначається здатністю пристосовуватися до особливостей когнітивного розвитку молодого покоління. Це покоління відзначається швидким і поверховим сприйняттям візуальної інформації, схильністю віддавати перевагу візуальним символам замість текстових матеріалів, умінням оперативно обробляти великі обсяги даних, емоційно-асоціативним мисленням і водночас часто демонструє недостатній рівень критичного аналізу отриманої інформації. Враховуючи ці особливості, викладач іноземної мови повинен розробляти та впроваджувати інтерактивні методи навчання, що залучають учнів до активної участі в освітньому процесі, стимулюють критичне мислення та підтримують зацікавленість у вивченні мови. Інтерактивні методи, як-от: робота в групах, проєктна діяльність, рольові ігри та дискусії, дозволяють створити навчальне середовище, де учні можуть ефективно розвивати свої мовні навички в контексті, що відображає реальні життєві ситуації [3, с. 267].

Застосування інтерактивних методів на уроках іноземної мови у старших класах сприяє розвитку в учнів навичок самостійного пошуку, оброблення та осмислення інформації, що створює сприятливі умови для їх подальшого навчання.

Технології інтерактивного навчання можна класифікувати за такими напрямками [15]:

1. *Неімітаційні технології*, що не передбачають моделювання досліджуваних явищ або процесів. У таких випадках комунікативна взаємодія, як правило, обмежується форматом «запитання – відповідь». До цієї групи належать методи організації бесід, дискусій, а також самостійна робота з навчальними матеріалами.

2. *Імітаційні технології*, засновані на моделюванні процесів, характерних для реального життя, та орієнтовані на імітаційно-ігрове відтворення професійних чи життєвих ситуацій. Цей напрям включає:

– *неігрові методи*, що охоплюють аналіз конкретних ситуацій, розв'язання ситуативних завдань і виконання практичних індивідуальних вправ;

– *ігрові методи*, до яких належать ділові ігри, дидактичні та навчальні ігри, моделювання ігрових ситуацій і застосування інших форм ігрової діяльності.

Запропонована класифікація демонструє багатогранність інтерактивних методів навчання, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності учнів та забезпечення глибшого засвоєння навчального матеріалу.

Інтерактивний підхід у рамках Нової української школи розглядається як перспективний засіб, який дає змогу: розвивати комунікативні навички учнів і сприяти формуванню емоційних зв'язків у колективі; забезпечувати доступ до важливої інформації для ефективної співпраці; формувати загальні навчальні вміння (аналіз, синтез, постановка цілей тощо); виховувати навички командної роботи й уважного слухання; знімати напругу шляхом чергування видів діяльності та підтримки інтересу до навчання [13].

Спільна діяльність учнів у процесі навчання передбачає активний обмін знаннями, думками та способами виконання завдань, що відповідає концепції Нової української школи. Освітній процес відбувається в атмосфері підтримки та взаєморозуміння, що не лише забезпечує здобуття нових знань, а й сприяє розвитку навичок співпраці, формуванню громадянської свідомості, зміцненню емоційних зв'язків. Важливим результатом цього підходу є розвиток комунікативних навичок, подолання страху зробити помилку та формування довірливих відносин між учнями й учителями.

Для ефективної організації та реалізації інтерактивного підходу в умовах НУШ важливо керуватися ключовими принципами інтерактивного навчання: детальний відбір спеціалізованих термінів і термінології, створення глосарію, ґрунтовний аналіз конкретних методів і практичних аспектів професійної діяльності, де учень виконує різні рольові завдання, постійне збереження візуального контакту з усіма учнями, активне використання технічних засобів і навчальних матеріалів (таблиці, слайди, навчальні відео тощо) для передавання навчального матеріалу, постійна підтримка вчителем активної внутрішньогрупової взаємодії, ефективне втручання вчителя під час дискусії у випадку виникнення несподіваних труднощів, інтенсивне використання індивідуальних завдань (домашні завдання, контрольні завдання творчого та самодіагностичного характеру тощо), організація просторового середовища, відбір ігрових ролей з урахуванням індивідуальних творчих та інтелектуальних здібностей учнів, навчання прийняття

рішень при невизначеності в інформації у відповідності регламентом.

На старшому етапі навчання основна увага приділяється поглибленню та вдосконаленню раніше набутих умінь і навичок, розвитку усного мовлення та читання складних текстів, зокрема суспільно-політичного змісту. Учні навчаються складати плани, тези, анотації, резюме, реферати та письмові повідомлення відповідно до стандартів монологічного мовлення. На цьому етапі завершується формування активного словника та продовжується робота над рецептивним словником. Граматичний матеріал засвоюється на рівні розпізнавання та розуміння під час читання, з подальшою систематизацією у старших класах. Старшокласники перебувають на важливому етапі особистісного розвитку, поєднуючи риси підлітків і молоді. Вони прагнуть до самовираження й активно формують власну систему цінностей, що підкреслює важливість комунікативної спрямованості освітнього процесу. Учителям необхідно добирати матеріал, який заохочує учнів до обговорення та рефлексії.

Ключові умови ефективного навчання включають:

– послідовне застосування комунікативно-пізнавального підходу;

– використання методів, що стимулюють вираження особистої позиції;

– індивідуалізацію навчання з урахуванням майбутньої професійної орієнтації та організацію різних видів самостійної роботи.

Розвиток самостійності учнів передбачає використання довідкової літератури, роботу з текстами та застосування технічних засобів. Інтерактивні методи поєднують індивідуальну, парну та групову форми роботи, де вчитель виконує роль наставника й організатора освітнього процесу. Ефективність навчання підвищується, коли учні усвідомлюють важливість матеріалу, що запам'ятовується. Тому доцільно створювати ситуації, що мотивують до активної участі та самостійного опрацювання знань.

Відповідно до Програми загальноосвітніх навчальних закладів, старшокласники повинні володіти соціокультурними, країнознавчими, лінгвокраїнознавчими та соціолінгвістичними компетентностями. Ці компетентності узгоджуються із Загальноєвропейськими рекомендаціями та поділяються на лінгвістичні, соціолінгвістичні й прагматичні [14].

Лінгвістична компетентність охоплює знання та вміння, пов'язані з фонологією, граматикою, лексикою й орфографією. Вона формується під час роботи з текстами, виконанням вправ і вирішенням комунікативних завдань [11].

Соціолінгвістична компетентність пов'язана з розумінням соціальних норм і маркерів (вітання, подяка тощо) та їх адекватним використанням у спілкуванні. Це важливий аспект соціокультурної компетентності, що сприяє професійному розвитку [там само].

Прагматична компетентність, у свою чергу, представлена в Загальноєвропейських рекомендаціях [14, с. 13] у декількох різновидах: дискурсивній, функціональній і як компетентність програмування мови.

Прагматична компетентність складається з дискурсивної, функціональної та компетентності програмування

мовлення. Вчені зазначають, що дискурсивна компетентність – це здатність будувати цілісні, зв'язні й логічні висловлювання (дискурси) різних функціональних стилів в усному та письмовому мовленні на основі розуміння різних видів текстів при читанні та аудіюванні; передбачає вибір лінгвістичних засобів залежно від типу висловлення, ситуації спілкування, комунікативних завдань [4].

І. Гонтаренко зазначає, що *дискурсивна компетентність* у мовленнєвій діяльності особистості є одним із компонентів загальної культури школяра, тому його розвиток тісно пов'язаний із формуванням мовної особистості [7]. А. Буднік наголошує, що дискурсивна компетентність дозволяє створювати цілісні, логічні висловлювання у різних жанрах і стилях, а також адаптувати мовлення відповідно до ситуації спілкування [5].

У процесі навчання враховуються психологічні та лінгвістичні аспекти мовлення. Для усного мовлення важливі сталі вирази, невербальні засоби, просодія; для письмового – граматики й структура тексту.

Спираючись на структуру дискурсу, Н. Аміраєва визначає такі складники дискурсивної компетентності:

- стратегічна компетентність – це здатність мовця розуміти свій комунікативний намір і планувати комунікативну ситуацію;

- текстова компетентність – це вміння організовувати послідовність речень в одну єдину мовну одиницю;

- жанрова компетентність – це вміння структурувати дискурс відповідно до правил конкретного жанру. Формування дискурсивних навичок базується на чотирьох типах досвіду: знання, навички, творча діяльність, особистісні орієнтації [1].

У сучасному світі комунікація є ключовою, а вчитель виконує роль активного учасника освітнього дискурсу. НУШ наголошує на розвитку мислення, комунікативних і соціальних навичок, що формують культурно свідому особистість.

Сучасний урок іноземної мови є інтерактивним і спрямованим на розв'язання мовленнєвих ситуацій у повсякденному житті, професійній діяльності та суспільно-політичній сфері. Інтерактивний підхід сприяє розвитку мовленнєвих навичок, подоланню мовних бар'єрів, формуванню соціальних компетентностей і заохочує учнів до активної участі в освітньому процесі [2].

У процесі формування дискурсивної культури серед старшокласників спостерігається парадокс: хоча учні мають достатній рівень граматичних знань, вони часто зазнають труднощів із коректним вибором граматичних структур і виразних мовленнєвих зворотів. Окрім того, у них виявляються проблеми при виборі адекватних стилістичних і лексичних засобів, адже не завжди є чітке розуміння системного підходу до організації лексичного матеріалу. Як результат, широко розповсюдженими серед учнів старших класів під час дискурсів є наступні перешкоди [10]: наявність проблеми недостатнього словникового запасу, одноманітність синтаксичних конструкцій, відсутність образності, незмога логічно, чітко й грамотно висловлювати власні ідеї й будувати зв'язні речення відповідно до комунікативної теми, ситуації та мети, відсутність сформованих риторичних умінь, невміння

висловлювати думки за відсутності підготовленої промови та матеріалу, невпевненість учня в собі та у правильності своїх думок, страх перед великою аудиторією та справити погане враження тощо.

У процесі формування дискурсивної культури серед старшокласників педагог стикається із завданням не просто навчити учнів структурі і змісту мовлення, але й розвинути навички створення та аналізу дискурсу в різноманітних комунікативних контекстах. Це вимагає переходу від механічного запам'ятовування текстів до здатності учнів самостійно формувати і структурувати свої думки з урахуванням специфіки спілкування та його цілей. Важливо акцентувати увагу на різних аспектах дискурсу – від лексичного вибору до принципів логічної організації висловлювань [17]. Досягнення цієї мети передбачає активізацію критичного мислення учнів і здатності до рефлексії над мовленнєвими процесами, що в свою чергу вимагає гнучкості й адаптивності освітнього процесу [18]. Педагог повинен систематично та послідовно впроваджувати завдання, які б стимулювали старшокласників до самостійного пошуку мовленнєвих рішень, відтворюючи реальні життєві комунікативні сценарії. Отже, інтерактивний підхід у викладанні стає не лише доцільним, а й необхідним, оскільки він забезпечує учнів здатністю до плідної міжкультурної взаємодії, критичного аналізу та творчої адаптації мовленнєвих стратегій [16]. Оптимальне навчально-методичне забезпечення має базуватися на цих принципах, що дозволить викладачам ефективно реагувати на комунікативні потреби учнів у рамках визначеного курсу.

Отже, основні труднощі у формуванні дискурсивної культури серед старшокласників включають недостатній розвиток логічного мислення, психологічну неготовність до публічних виступів, відсутність різноманітності в лексичному та синтаксичному вживанні мови, порушення структури та змісту тексту, а також обмежений словниковий запас.

Тому під час формування компетентностей у дискурсній культурі важливо спрямовувати увагу на наступні аспекти:

1. Активізація комунікативної діяльності старшокласників.

2. Формування їхньої здатності розрізняти різні типи дискурсів, вивчаючи та проводячи самостійні дослідження для визначення їх видових ознак.

3. Розвиток навичок створення цілісних і структурних дискурсів, з урахуванням відповідних мовних засобів. Ці заходи сприятимуть покращенню дискурсивної культури учнів і розвитку їхніх дискурсивних компетентностей.

Процес формування дискурсивних навичок у старшій школі може бути розділений на наступні етапи:

- а) репрезентативно-підготовчий (комплексне та систематичне оволодіння теоретичним матеріалом, активізація комунікативної діяльності школярів і розвиток їхніх здатностей сприймати та створювати мовлення іноземною мовою);

- б) репродуктивно-конструктивний (формування навичок роботи з текстами, включаючи розуміння їхньої структури та композиції відповідно до комунікативної ситуації);

- в) продуктивний (практичне використання навичок роботи з дискурсом та розв'язання різних комунікативних завдань відповідно до умов спілкування, а також

використання необхідних мовних знань і мовних навичок [6, с. 48]. Кожен метод навчання здійснюється за допомогою спеціалізованої системи, розроблення якої вимагає уваги до визначених принципів – від підбору та класифікації вправ до встановлення критеріїв для їхньої оцінки. Саме система вправ є ключовим компонентом, що забезпечує ефективність освітнього процесу та сприяє успішному оволодінню мови. Основні критерії відбору вправ для формування дискурсивної компетентності старшокласників з іноземної мови за концепцією НУШ включають [13]:

Вмотивованість: вправи повинні відображати інтереси та потреби учнів, стимулювати їхнє бажання вчитися.

Комунікативна спрямованість: вправи мають фокусуватися на розвитку здатності учнів використовувати мову в реальних комунікативних ситуаціях.

Ігровий компонент: використання ігрових форм і методів для підвищення мотивації та забезпечення динамічного та захоплюючого освітнього процесу.

Інтерактивність: вправи мають забезпечувати активну взаємодію між учнями, формуючи навички роботи в команді та взаємодопомогу.

Культурна релевантність: матеріали та ситуації у вправах повинні враховувати культурний контекст німецькомовних країн, сприяючи розвитку міжкультурної компетентності.

Цілісність і систематичність: вправи мають бути взаємопов'язаними та послідовно розподілені за складністю, щоб забезпечувати поступове навчання та закріплення матеріалу.

Рефлексивність: по завершенню вправ учні повинні мати можливість аналізувати та оцінювати свої досягнення та процес навчання.

Диференціація: вправи мають дозволяти адаптацію до різного рівня володіння мовою та індивідуальних особливостей учнів.

Для формування дискурсивної компетентності старшокласників пропонуємо застосовувати лінгвістичні вправи, що спрямовані на формування основ для лінгвокомунікативного мінімуму в межах іншомовного дискурсу. Вони охоплюють ключові мовні та мовленнєві конструкції, спеціалізовану термінологію та дискурсивні маркери. Також доцільно використовувати реконструктивні вправи, що розвивають навички розпізнавання й здійснення комунікативних дій шляхом переструктурування наявних дискурсів, що включає модифікацію їхніх компонентів для уточнення змісту або створення нових смислових блоків. Такі вправи також сприяють розширенню дискурсів через додавання нових елементів, що підсилює їхню функціональність і робить вираз ідей чіткішим. Редагування дискурсів зосереджується на вдосконаленні граматичного, семантичного та прагматичного складників, виправленні помилок і неточностей, а також на врахуванні типологічних особливостей мови.

Наведемо приклади означених вправ.

1. *Interaktive Übung „Rollenspiel im Alltag“ zur Förderung der diskursiven Kompetenz im Fremdsprachenunterricht*

Zielsetzung: Das Ziel dieser Übung besteht darin, Oberstufenschülerinnen und -schülern die Fähigkeit zu vermitteln, den Typ eines deutschsprachigen Diskurses zu identifizieren, dessen spezifische Merkmale sowie die

kommunikativen Intentionen des Sprechers zu analysieren und dieses Wissen in simulierten Kommunikationssituationen praktisch anzuwenden.

Übungstyp: Die Übung ist bedingt-kommunikativ, rezeptivproduktiv und kombiniert individuelle sowie kooperative Arbeitsformen.

Didaktische Struktur:

– **Bildbetrachtung:** Zu Beginn wird den Lernenden ein Bild präsentiert. Die Schülerinnen und Schüler diskutieren in Kleingruppen über mögliche Szenarien und Gesprächskontexte, die sich aus dem Bild ergeben könnten, und entwickeln erste Hypothesen.

– **Rollenzuweisung:** Die Klasse wird in Kleingruppen eingeteilt. Jede Gruppe erhält eine spezifische Rolle, die in direktem Zusammenhang mit dem dargestellten Kontext steht (z.B. Tourist, Einheimischer, Geschäftsinhaber).

– **Szenarienentwicklung:** Im nächsten Schritt wird jeder Gruppe eine Karte mit einem bestimmten Szenario oder einer Kommunikationssituation übergeben. Die Aufgabe besteht darin, unter Berücksichtigung der charakteristischen Merkmale des Diskurstypus sowie der intendierten kommunikativen Funktionen einen Dialog oder ein Rollenspiel auszuarbeiten.

– **Durchführung des Rollenspiels:** Anschließend führen die Gruppen ihre Rollenspiele vor der Klasse durch. Während der Präsentationen erfassen die übrigen Lernenden Beobachtungen zu Diskurstypen und den erkennbaren kommunikativen Absichten.

– **Feedback-Phase:** Nach jeder Aufführung folgt eine strukturierte Feedback-Runde. Die Beobachtungen der Mitschülerinnen und Mitschüler werden diskutiert, und die präsentierende Gruppe erläutert ihre kommunikativen Intentionen sowie die bewusste Auswahl der sprachlichen Mittel und Diskursmerkmale.

2. *Interaktive Übung „Rollenspiel: Bild-Geschichten“ als Methode zur Erweiterung diskursiver Kompetenzen*

Zielsetzung: Die Übung zielt darauf ab, Schülerinnen und Schüler mittels Rollenspiel dazu zu befähigen, einen Diskurs aktiv zu erweitern, indem sie unterschiedliche Perspektiven und Kontexte zu einem vorgegebenen Bild einbringen. Dadurch werden sowohl die analytischen als auch die produktiven Sprachfähigkeiten geschult.

Übungstyp: Bedingt-kommunikativ, rezeptiv-produktiv, gruppenbasiert.

Didaktische Struktur:

– **Bildpräsentation:** Den Lernenden wird ein ausgewähltes Bild gezeigt, das sie mehrere Minuten aufmerksam betrachten. Ziel ist es, erste Eindrücke zu sammeln und Hypothesen über mögliche Hintergründe und Zusammenhänge zu entwickeln.

– **Gruppeneinteilung:** Die Klasse wird in Kleingruppen von drei bis vier Schülerinnen und Schülern eingeteilt, um die kooperative Erarbeitung zu gewährleisten.

– **Rollenzuweisung:** Innerhalb jeder Gruppe übernimmt jede Person eine spezifische Rolle, die in Bezug zum Bild steht (z.B. Fotograf, dargestellte Person, Augenzeuge, Kommentator).

– **Diskussionsanweisung:** Die Gruppen führen eine moderierte Diskussion, wobei die Teilnehmer konsequent ihre jeweilige Rolle einnehmen. Ziel ist es, den Kontext des Bildes zu erweitern und aus unterschiedlichen Perspektiven zu beschreiben.

– *Diskursaufbau*: Parallel zur Diskussion erstellen die Gruppen eine schriftliche Fassung des erweiterten Diskurses. Dabei sollen zusätzliche Details, emotionale Nuancen und situative Kontexte aus allen Perspektiven berücksichtigt werden.

– *Gruppenpräsentation*: Nach Abschluss der Erarbeitungsphase präsentiert jede Gruppe ihren erweiterten Diskurs vor der Klasse.

– *Klassendiskussion*: Im Anschluss folgt eine gemeinsame Reflexion, bei der verschiedene Perspektiven und Diskursweiterungen verglichen und analysiert werden. Die Lernenden geben einander Feedback und diskutieren die Wirkung unterschiedlicher Standpunkte auf die Gesamtwahrnehmung des Diskurses.

Аналітичні вправи мають на меті відтворення й закріплення набутих знань, вивчення взаємозв'язків і відношень у межах дискурсу, а також глибше розуміння як мовних, так і позамовних чинників, що впливають на структуру дискурсу. Вони зосереджені на аналізі граматичних, семантичних і прагматичних характеристик мовлення, а також на вивченні лексичних і граматичних явищ у контексті дискурсивного впливу.

Натомість креативно-конструктивні вправи покликані стимулювати творчу активність учнів, спонукати їх до вирішення проблемних завдань і розвивати інтелектуальні та креативні здібності, зокрема мовну інтуїцію, словниковий запас, логічне мислення та концентрацію. Ці вправи спираються на аналіз дискурсивних процесів і передбачають практичне застосування набутих знань, зокрема у формуванні висновків і виконанні різноманітних завдань на їх основі.

3. Übung „Meinungsbildner: Der Dialog als Informationsquelle“ zur Förderung der diskursiven Kompetenz.

Übungstyp: Individuell, kommunikativ-rezeptiv-produktiv.

Materialien:

- dialogtexte zu verschiedenen Themen mit spezifischen Informationen und didaktischen Elementen;
- anweisungen zur gezielten Informationsentnahme;
- video- oder Audioaufnahmen von Dialogen;
- notizmaterial (Hefte, Stifte) zur Dokumentation und Erstellung eines Mini-Diskurses.

Zielsetzung: Die Übung zielt darauf ab, die Fähigkeit der Schülerinnen und Schüler zu schulen, spezifische Informationen aus einem didaktisch gestalteten dialogischen Diskurs zu identifizieren und zu extrahieren. Aufbauend auf diesen Informationen sollen die Lernenden einen eigenen Mini-Diskurs eines entsprechenden Genres verfassen. Im Fokus stehen dabei die Entwicklung von Argumentationsfähigkeit, die Strukturierung von Informationen sowie die logische und kohärente Darstellung.

Didaktische Struktur:

1. *Rezeption*: Die Lernenden hören den Dialog (bzw. lesen ihn) aufmerksam und konzentrieren sich auf den Informationsaustausch zwischen den Gesprächspartnern.

2. *Informationsentnahme*: Mithilfe der bereitgestellten Anweisungen identifizieren sie die wesentlichen Informationen, die extrahiert werden sollen. Dies können Fakten, Meinungen, Argumente oder emotionale Reaktionen sein.

3. *Dokumentation*: Die extrahierten Informationen werden strukturiert in einem Notizbuch festgehalten.

4. *Produktion*: Auf Basis der gesammelten Informationen verfassen die Schülerinnen und Schüler einen Mini-Diskurs in

einem geeigneten Genre, etwa einen persönlichen Brief, ein Essay, einen Blogbeitrag oder eine Rezension.

5. *Sprachliche Umsetzung*: Bei der Erstellung wird besonderer Wert auf argumentative Kohärenz, eine klare Struktur und eine logische Darstellung gelegt, um die Verständlichkeit und Überzeugungskraft des Textes zu gewährleisten.

6. *Präsentation und Feedback*: Die verfassten Mini-Diskurse werden in der Klasse oder in Kleingruppen präsentiert. Das Feedback erfolgt strukturiert und fokussiert sich auf die Qualität der Informationsverarbeitung sowie die diskursive Umsetzung.

7. *Reflexion*: Abschließend diskutieren die Lernenden, inwiefern die extrahierten Informationen Inhalt und Stil ihres Textes beeinflusst haben. Dabei reflektieren sie auch die eingesetzten diskursiven Strategien zur effektiven Kommunikation.

До групи вправ, спрямованих на розвиток і вдосконалення дискурсивних навичок, належать креативно-конструктивні задачі.

Kreativ-konstruktive Übungen

Übungstyp: kommunikativ; produktiv; Gruppenarbeit.

Ziel: Entwicklung der Diskurskompetenzen durch interaktiven Austausch über kulturelle Unterschiede.

Beschreibung: Die Lernenden arbeiten in Gruppen und diskutieren über deutsche Feste und Traditionen. Jede Gruppe wählt ein bestimmtes Fest (z. B. Weihnachten, Oktoberfest, Karneval) und bereitet eine Präsentation vor, in der die charakteristischen Merkmale, Ursprünge sowie moderne Feierpraktiken des Festes dargestellt werden. Besonderes Augenmerk wird auf den Einsatz von Diskursmarkern sowie auf die angemessene Verwendung nonverbaler Kommunikationsmittel gelegt.

Зазначимо, що під час розроблення зазначених вправ основною метою було максимально інтегрувати інтерактивний підхід для підвищення ефективності формування дискурсивної компетентності. Це зумовлено тим, що розвиток дискурсивних навичок має комплексний та інтегративний характер, що сприяє глибокому засвоєнню навчального матеріалу. Беручи до уваги важливість дискурсу як ключового компонента комунікативної компетентності, було запропоновано підхід, заснований на інтерактивних методах навчання, зорієнтований на старшокласників, які вивчають іноземну мову. Запровадження цього підходу в освітній процес підтвердило його ефективність у межах визначеної навчальної стратегії. У подальших дослідженнях передбачається здійснити детальний аналіз і вдосконалення моделі формування дискурсивних компетентностей із використанням інтерактивних технологій.

Висновки. Отже, використання інтерактивного підходу для розвитку іншомовної дискурсивної компетентності старшокласників в умовах НУШ є ефективним і дієвим, оскільки враховує вікові психологічні та соціальні особливості учнів, забезпечує практичну орієнтацію навчання й сприяє всебічному розвитку комунікативних умінь. Поєднання інтерактивних методів із цілеспрямованою роботою над різними типами дискурсу створює сприятливі умови для успішної підготовки молоді до реальної комунікації в сучасному інформаційному суспільстві.

Список використаних джерел

- Аміраєва Н. С. Дискурсивна компетенція як складова комунікативної компетентності викладачів іноземних мов. *Навчання загальнонавчальної та ділової англійської мови у східній Європі: для чого та як?*: матеріали III міжнар. наук. конф. (15-16 травня 2009 р.). Дніпропетровськ: Вид-во ДУЕП, 2009. С. 32–33.
- Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Вид. центр «Академія», 2009. 375 с.
- Безносук О. О. Нові інформаційні технології навчання як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності. *Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах*. 2011. № 1. С. 267–270.
- Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
- Буднік А. О. Формування дискурсних умінь студентів філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2010. 258 с.
- Войтанік І. В. Етапи формування англомовної дискурсивної компетентності в говорінні у майбутніх економістів-міжнародників. *Вісник Житомирського державного університету*. 2015. № 3 (81). С. 47–52.
- Гонтаренко І. С. Застосування методу проєктів із майбутніми вчителями гуманітарних дисциплін. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. 2013. Вип. 39 (2). С. 198–203.
- Горобченко Н. В. Особливості формування дискурсивної компетентності старшокласників за умов змішаного навчання. *Академічні студії. Педагогіка*. 2021. № 3. С. 172–178.
- Гриценко О. І. Культурний простір і національна інституція: теоретичне осмислення та практичне формування. Київ: Інститут культурології національної Академії мистецтв України, 2019. 258 с.
- Загнітко А. Основи дискурсології: наук.-навч. видання. Донецьк: ДонНУ, 2008. 194 с.
- Ізмайлова О. А. Теоретичні основи методики навчання іншомовного спілкування, спрямованої на формування дискурсивної компетентності студентів мовних спеціальностей. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3278/1/Izmaylova.pdf> (дата звернення: 31.03.2020).
- Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов»: для студентів 5 курсу факультету «Референт-перекладач» / за заг. ред. І. Ю. Гусленко. Харків: Вид-во НУА, 2018. 64 с.
- Методичний путівник Нової української школи: мовнолітературна освітня галузь: зб. наук.-практ. матеріалів / Т. Байдаченко, С. Гарна, О. Головіна, Т. Попова, І. Ціко, І. Шингоф, В. Щербатюк та ін.; за заг. ред. І. Ціка. Краматорськ: Відділ інформ.-видавн. діяльності, 2021. 215 с.
- Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання: наук. ред. укр. видання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
- Пометун О. І., Пироженов Л. В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
- Cocetta F. (2018). Developing university students' multimodal communicative competence: Field research into multimodal text studies in English. *System*. 2018. № 77. P. 19–27.
- Kisel O. V., Dubskikh A. I., Lomakina Y. A., Butova A. V., Potriakeva E. S. Differentiated approach as a factor on development of students' professional communicative competence. *Amazonia Investiga*. 2019. № 8 (19). P. 287–297.
- Lev-Ari S. Comprehending non-native speakers: theory and evidence for adjustment in manner of processing. *Frontiers in psychology*. 2015. № 5. P. 1546. DOI:10.3389/fpsyg.2014.01546

References

- Amiraieva, N. S. (2009). Dyskursyvnaya kompetentsiya yak skladova komunikativnoyi kompetentnosti vykladachiv inozemnykh mov [Discursive competence as a component of communicative competence of foreign language teachers]. In *Navchannya zahalnovzhyvanoi ta dilovoi anhliiskoi movy u skhidnii Yevropi: dlia choho ta yak?* [Teaching General and Business English in Eastern Europe: Why and How?]: materialy III mizhnar. nauk. konf. (pp. 32-33). Dnipropetrovsk: Vyd-vo DUEP [in Ukrainian].
- Batseyevych, F. S. (2009). *Osnovy komunikativnoyi linhvistyky* [Fundamentals of Communicative Linguistics]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademiia» [in Ukrainian].
- Beznoziuk, O. O. (2011). Novi informatsiini tekhnolohii navchannia yak zasib aktyvizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti [New information technologies for learning as a means of activating educational and cognitive activities]. *Vymiriuvalna ta obchysluvalna tekhnika v tekhnolohichnykh protsesakh* [Measuring and computing technology in technological processes], 1, 267-270 [in Ukrainian].
- Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]: pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
- Budnik, A. O. (2010). *Formuvannia dyskursnykh umin studentiv filolohichnykh spetsialnostei zasobamy natsionalno-pretседentnykh tekstiv* [Formation of discourse skills of students of philological specialties through national precedent texts]. (PhD diss.). Odesa [in Ukrainian].
- Voitanyk, I. V. (2015). Etapy formuvannia anhlo-movnoi dyskursyvnoi kompetentnosti v hovorini u maibutnykh ekonomistiv-mizhnarodnykh [Stages of formation of English-language discursive speaking competence in future international economists]. *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnoho universytetu* [Bulletin of Zhytomir State University], 3 (81), 47-52 [in Ukrainian].
- Hontarenko, I. S. (2013). Zastosuvannia metodu proektiv iz maibutnimy vchyteliamy humanitarnykh dystsyplin [Applying the project method with future teachers of the humanities]. *Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity* [Problems of modern pedagogical education], 39 (2), 198-203 [in Ukrainian].
- Horobchenko, N. V. (2021). Osoblyvosti formuvannia dyskursyvnoi kompetentnosti starshoklasnykh za umov zmishanoho navchannia [Peculiarities of the formation of discursive competence of high school students in conditions of blended learning]. *Akademichni studii. Pedahohika* [Academic studies. Pedagogy], 3, 172-178 [in Ukrainian].
- Hrytsenko, O. I. (2019). *Kulturnyi prostir i natsionalna kultura: teoretychne osmyslennia ta praktychne formuvannia* [Cultural space and national culture: theoretical understanding and practical formation]. Kyiv: Instytut kulturolohi Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy [in Ukrainian].
- Zahnitko, A. (2008). *Osnovy dyskursolohii* [Fundamentals of Discourseology]: naukovo-navchalne vydannia. Donetsk: DonNU [in Ukrainian].
- Izmailova, O. A. *Teoretychni osnovy metodyky navchannia inshomovnoho spilkuvannia, spriamovanoi na formuvannia dyskursyvnoi kompetentnosti studentiv movnykh spetsialnostei* [Theoretical foundations of the methodology for teaching foreign language communication aimed at forming discursive competence of students of language specialties]. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3278/1/Izmaylova.pdf> [in Ukrainian].
- Huslenko, I. Yu. (Ed.). (2018). *Konspekt lektsii z dystsypliny "Metodyka navchannia inozemnykh mov"* [Lecture notes on the subject "Methodology of teaching foreign languages"]: dlia studentiv 5 kursu fakultetu "Referent-perekladach". Kharkiv: Vyd-vo NUA [in Ukrainian].
- Tsiko, I. (Ed.). (2021). *Metodychnyi putivnyk Novoi ukrainskoi shkoly: movno-literaturna osvitalia haluz* [Methodological guide of the New Ukrainian School: language and literature educational branch]: zbirnyk naukovo-praktychnykh materialiv. Kramatorsk: Viddil informatsiino-vydavnychoi diialnosti [in Ukrainian].
- Nikolaieva, S. Yu. (2003). *Zahalnoievropeiskii Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Pan-European Recommendations on Language Education: Learning, Teaching, Assessment]: nauk. red. ukr. vydannia. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
- Pometun, O. I., & Pyrozhenko, L. V. (2004). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid* [Interactive learning technologies: theory, practice, experience]. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
- Kisel, O. V., Dubskikh, A. I., Lomakina, Y. A., Butova, A. V., & Potriakeva, E. S. (2019). Differentiated approach as a factor on development of students' professional communicative competence. *Amazonia Investiga*, 8 (19), 287-297.
- Lev-Ari, S. (2015). Comprehending non-native speakers: theory and evidence for adjustment in manner of processing. *Frontiers in Psychology*, 5, 1546. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.01546>
- Cocetta, F. (2018). Developing university students' multimodal communicative competence: Field research into multimodal text studies in English. *System*, 77, 19-27.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 14.05.2025